

**FOLKETINGETS
OMBUDSMAND**

FOB 2021-18

Indsigt i afdød mindreårigs journal

Resumé

28. juni 2021

Styrelsen for Patientklager afslog, at en journalist på vegne af et forældrepar kunne få indsigt i deres afdøde 16-årige datters journal.

Almindelige emner

1.9

Forvaltningsret

1123.9

11241.9

12.2

24.9

Styrelsen traf afgørelse i sagen efter reglerne i sundhedslovens kapitel 9 om tavshedspligt, videregivelse og indhentning af helbredsoplysninger mv. Styrelsen henviste til, at sundhedspersoner som udgangspunkt har tavshedspligt efter sundhedslovens § 40, men at der kan ske videregivelse af helbredsoplysninger mv. om en afdød til afdødes nærmeste pårørende efter sundhedslovens § 45 eller § 43, stk. 2, nr. 2, hvis betingelserne i disse bestemmelser er opfyldt. Styrelsen fandt imidlertid efter en konkret vurdering, at oplysningerne ikke kunne udleveres, fordi det måtte antages at stride mod datterens ønske, at forældrene fik helbredsoplysninger om hende, og fordi der ikke var tilstrækkeligt tungtvejende hensyn, der kunne begrunde en udlevering af journalen mod datterens ønske.

Ombudsmanden var enig med styrelsen i, at sagen skulle behandles efter reglerne i kapitel 9 i sundhedsloven. Ombudsmanden henviste til, at særreguleringen af spørgsmålet om tavshedspligt og videregivelse af helbredsoplysninger mv. om afdøde patienter i sundhedsloven – efter almindelige lovforskningsprincipper – som udgangspunkt finder anvendelse forud for anden og mere generel regulering. Ombudsmanden bemærkede i øvrigt, at det følger af forarbejderne til databeskyttelsesloven, at denne lov ikke har til hensigt at berøre eksisterende særregulering af oplysninger om afdøde personer i bl.a. sundhedslovens § 45, og at retten til indsigt i oplysninger efter offentlighedsloven begrænses af særlige tavshedspligtsbestemmelser som f.eks. sundhedslovens § 40.

Ombudsmanden mente heller ikke, at der var udsigt til, at han kunne kritisere styrelsens konkrete vurdering af, at oplysningerne ikke kunne udleveres efter sundhedslovens bestemmelser. Han besluttede derfor – i medfør af ombudsmandslovens § 16, stk. 1 – ikke at indlede en egentlig undersøgelse af sagen.

(Sag nr. 21/02350)

1. Kort om sagen og Styrelsen for Patientklager afgørelser

1.1. Den 7. oktober 2019 traf Styrelsen for Patientklager afgørelse om, at der ikke var grundlag for at kritisere, at sygehusene X og Y havde meddelt dig afslag på aktindsigt i oplysningerne vedrørende A. Afgørelsen blev truffet efter § 45 og § 43, stk. 2, nr. 2, i sundhedsloven (senest lovbekendtgørelse nr. 903 af 26. august 2019 med senere ændringer).

Styrelsen for Patientklager anførte bl.a., at retten til indsigt i afdødes journal og oplysninger om afdødes sygdomsforløb, dødsårsag og døds måde er særreguleret i sundhedsloven, og at det derfor er sundhedsloven, der finder anvendelse. Styrelsen anførte også, at helbredsoplysninger vedrørende afdøde patienter som udgangspunkt er omfattet af sundhedspersoners tavshedspligt efter sundhedslovens § 40. Ifølge styrelsen gælder denne tavshedspligt også over for patientens nærmeste pårørende. Et sygehus kan derfor som udgangspunkt ikke efter patientens død give aktindsigt i journalen til de pårørende uden derved at overtræde tavshedspligten.

1.2. Styrelsen for Patientklager har i sine breve af 25. februar og 14. august 2020 uddybet sin begrundelse bl.a. på dette punkt. I sit brev af 25. februar 2020 anførte styrelsen således, at forbuddet mod videregivelse af helbredsoplysninger efter sundhedslovens § 40 også omfatter patienter, der på tidspunktet for dødsfaldet endnu ikke er fyldt 18 år.

Derudover anførte Styrelsen for Patientklager i sit brev af 14. august 2020 bl.a., at Sundhedsministeriets vejledning nr. 155 af 14. september 1998 skal læses på den måde, at en forældremyndighedsindehaver som udgangspunkt er berettiget til aktindsigt i sit mindreårige barns journal efter sundhedslovens kapitel 8, medmindre der foreligger konkrete holdepunkter for en fravigelse heraf. Denne ret er imidlertid betinget af, at barnet fortsat er levende, idet en videregivelse af helbredsoplysninger om en nu afdød patient, det være sig et barn eller en voksen, skal behandles efter reglerne i kapitel 9 i sundhedsloven om tavshedspligt og videregivelse og indhentning af helbredsoplysninger.

1.3. I sin afgørelse af 7. oktober 2019 henviste Styrelsen for Patientklager endvidere til, at det fremgår af § 45, stk. 1, i sundhedsloven, at der kan – og efter anmodning skal – videregives oplysninger om en afdød patients sygdomsforløb, dødsårsag og døds måde til afdødes nærmeste pårørende, såfremt det ikke må antages at stride mod afdødes ønske, og hensynet til afdøde eller andre private interesser ikke taler afgørende herimod. Den afdødes nærmeste pårørende har således en egentlig ret til indsigt i oplysninger om afdødes sygdomsforløb, dødsårsag og døds måde, hvis betingelserne i sundhedslovens § 45 er opfyldt.

På baggrund af en gennemgang af A's journal, herunder ni journalnotater fra perioden 25. september til 8. november 2017, vurderede styrelsen imidlertid, at der i sagen var oplysninger, som overvejende tydede på, at det ville stride mod A's ønske, at hendes forældre fik helbredsoplysninger om hende. Af disse notater fremgik det bl.a., at A havde et meget anspændt og konfliktfyldt forhold til sine forældre, som hun ikke boede hos, idet A var anbragt uden for hjemmet, (...) og at A mange gange gav udtryk for, at hendes forældre ikke skulle informeres. Det var derfor styrelsens opfattelse, at A's forældre ikke var berettiget til at modtage helbredsoplysninger om deres nu afdøde datter i henhold til sundhedslovens § 45.

Du anførte med henvisning til et journalnotat af 7. november 2017, at det ikke stred mod A's ønsker, at hendes mor fik aktindsigt i journaloplysningerne. Ifølge dette journalnotat havde A under en indlæggelse først afvist, at sundhedspersonalet kontaktede hendes mor, men efterfølgende skiftet mening og oplyst, at hun selv havde sendt en sms til sin mor og informeret om sin tilstand. A samtykkede derefter i, at sundhedspersonalet viderebragte oplysninger om hende til hendes mor.

Om dette anførte styrelsen i sit brev af 25. februar 2020, at styrelsen på baggrund af A's journal havde foretaget en konkret afvejning af oplysninger, der både kunne tale for og imod en videregivelse af helbredsoplysninger om A til hendes forældre, og at journalnotatet af 7. november 2017 derfor ikke var undladt i den samlede vurdering. Styrelsen fastholdt på den baggrund, at der i journalen eksisterede oplysninger, som overvejende tydede på, at det ville stride mod A's ønske, at forældrene modtog helbredsoplysninger om hende efter § 45 i sundhedsloven.

1.4. I sin afgørelse af 7. oktober 2019 henviste Styrelsen for Patientklager også til, at der uden en patients samtykke kan videregives oplysninger om patientens helbredsforhold, såfremt videregivelsen er nødvendig for berettiget varetagelse af en åbenbar almen interesse eller af væsentlige hensyn til patienten, sundhedspersonen eller andre, jf. § 43, stk. 2, nr. 2, jf. § 45, stk. 1, 2. pkt., i sundhedsloven.

Styrelsen anførte, at en afdøds nærmeste pårørende efter omstændighederne efter bestemmelsen i § 43, stk. 2, nr. 2, således kan få hel eller delvis aktindsigt i den afdødes journal, men at det dog er en betingelse, at vedkommendes ønske om aktindsigt klart overstiger den afdødes krav på fortrolighed. Efter styrelsens opfattelse skulle der foreligge overordentligt tungtvæjende hensyn, før et sygehus kunne udlevere oplysninger efter § 43, stk. 2, nr. 2, til en person, som det måtte antages, at den afdøde ikke ønskede skulle have oplysninger.

Der var efter styrelsens vurdering oplysninger i A's journal, der tydede på, at det ville stride mod A's ønske, at du på vegne af hendes forældre fik helbredsoplysninger om hende efter hendes død.

I afgørelsen af 7. oktober 2019 og i de efterfølgende uddybende svar fra Styrelsen for Patientklager anførte styrelsen også, at det er styrelsens praksis, at bestemmelsen i sundhedslovens § 43, stk. 2, nr. 2, i visse situationer kan finde anvendelse, hvis en anmodning fra de nærmeste pårørende eller deres repræsentant om aktindsigt i en afdød patients journal beror på en konkret mistanke om, at der er sket fejlbehandling. Denne praksis vedrører den situation, hvor det ikke af journalen eller sagens øvrige oplysninger kan konkluderes, at det ville stride mod afdødes ønske, at nærmeste pårørende fik indsigt i patientens helbredsoplysninger. På den baggrund anførte styrelsen, at muligheden for indsigt i afdødes helbredsoplysninger efter § 43, stk. 2, nr. 2, skærpes i betydelig grad, når det må antages, at det ville stride mod afdødes ønske, at nærmeste pårørende fik indsigt i patientens helbredsoplysninger. Styrelsen henviste i den forbindelse bl.a. til Sundhedsministeriets vejledning nr. 155 af 14. september 1998.

Styrelsen vurderede, at det burde have stået sygehusene klart, at A's forældre havde en konkret mistanke om, at A var blevet fejlbehandlet og ikke havde modtaget den nødvendige behandling. Det var imidlertid samtidig styrelsens vurdering, at du med din anmodning om aktindsigt ikke havde præsenteret overordentligt tungtvejende hensyn, der kunne begrunde en udlevering af journalen mod afdødes ønske om fortrolighed efter sundhedslovens § 40. Styrelsen vurderede på den baggrund ikke, at sygehusene på et tilstrækkeligt belyst grundlag ville have kunnet træffe afgørelse om aktindsigt efter samme lovs § 43, stk. 2, nr. 2.

1.5. Styrelsen for Patientklager blev – i forbindelse med at jeg den 11. juni 2020 oversendte en ny henvendelse fra dig om sagen til styrelsen – bekendt med dine tre artikler om A's sag udgivet i medie B (...). På den baggrund opfordrede styrelsen dig i et brev af 14. august 2020 til at rette en ny henvendelse til sygehusene X og Y med en ny anmodning om aktindsigt i A's journal, hvor du – med udgangspunkt i sundhedslovens § 43, stk. 2, nr. 2 – redegjorde for, hvorfor videregivelsen var nødvendig for berettiget varetagelse af en åbenbar almen interesse eller af væsentlige hensyn til patienten, sundhedspersonen eller andre, uagtet at dette måtte være i strid med afdødes ønske. Styrelsen lagde vægt på, at de tre artikler ikke fremgik af det materiale, som sygehusene og styrelsen havde truffet afgørelse ud fra, og at de tre artikler og selve publiceringen i et landskendt medie for at belyse et samfundsmæssigt problem var nye oplysninger, der efter en konkret vurdering muligvis kunne være væsentlige i spørgsmålet om indsigt i A's journal efter sundhedslovens § 43, selv om det ville stride mod afdødes ønske om fortrolighed.

Du indgav på den baggrund en ny anmodning om aktindsigt til sygehusene X og Y. Begge sygehuse afslog imidlertid din anmodning om aktindsigt, og du indgav derfor en ny klage til Styrelsen for Patientklager.

Styrelsen for Patientklager nåede i sin afgørelse af 24. april 2021 frem til, at styrelsen ikke kunne kritisere sygehusene X og Y for ikke at give dig aktindsigt. Styrelsen redegjorde i afgørelsen for samme retsopfattelse vedrørende sundhedslovens § 43, stk. 2, nr. 2, som i de tidligere afgørelser/svar.

Ved afgørelsen lagde styrelsen vægt på, at det stod flere steder i journalen, at A havde et særdeles anspændt og problematisk forhold til sine forældre, hvorfor der var bestyrket grundlag for at antage, at det ville stride mod A's ønske, at forældrene – eller andre – fik indsigt i hendes helbredsoplysninger. Styrelsen udtalte videre, at der skal foreligge overordentligt tungtvejende hensyn, før der kan ske udlevering af A's journal til en person, som det må antages, at hun ikke ønskede skulle have oplysninger. Efter styrelsens opfattelse var hverken A's forældres konkrete mistanke om, at A var blevet fejlbehandlet og ikke havde modtaget den nødvendige behandling, eller publiceringen af dine tre artikler i et landskendt medie for at belyse et samfundsmæssigt problem – efter en konkret vurdering – et overordentligt tungtvejende hensyn, der kunne begrunde en udlevering af journalen mod afdødes ønske. Styrelsen lagde i den forbindelse vægt på, at din mulighed for at belyse et samfundsmæssigt problem ikke blev afskåret ved, at du ikke fik aktindsigt i A's journal.

2. Retsgrundlaget

2.1. Der er fastsat særlige regler om aktindsigt i patientjournaler mv. i sundhedslovens kapitel 8.

Bestemmelsen i sundhedslovens § 37 har bl.a. følgende ordlyd:

”§ 37. Den, om hvis helbredsforhold der er udarbejdet patientjournaler m.v., har på anmodning ret til aktindsigt heri. (...)

Stk. 2. En forældremyndighedsindehavers adgang til aktindsigt i en mindreåriges patientjournal m.v. efter stk. 1, jf. § 14, kan begrænses, i det omfang forældremyndighedsindehaverens interesse i at blive gjort bekendt med oplysningerne findes at burde vige for afgørende hensyn til den mindreårige, eller i det omfang det er nødvendigt til beskyttelse af væsentlige hensyn til forebyggelse, efterforskning og forfølgning af lovovertrædelser samt beskyttelse af vidner eller andre i sager om straffretlig forfølgning.

...”

Patienter, der er mellem 15 og 17 år, har efter sundhedsloven en række selvstændige rettigheder. F.eks. er en patient, der er fyldt 15 år, efter sundhedslovens § 17, stk. 3, 2. pkt., selv berettiget til aktindsigt efter bestemmelserne i sundhedslovens kapitel 8 og kan give samtykke til videregivelse og indhentning af helbredsoplysninger mv. efter en række bestemmelser i sundhedslovens kapitel 9.

Muligheden for at begrænse en forældremyndighedsindehavers adgang til aktindsigt efter sundhedslovens § 37, stk. 2, er omtalt i bl.a. Helle Bødker Madsen, Sundhedsret, 4. udgave (2018), s. 267 ff., og Caroline Adolphsen, Mindreåriges retsstilling i relation til behandling, 1. udgave (2013), s. 257 ff. Det antages begge steder, at patienter, der er over 15 år, kan modsætte sig, at en forældremyndighedsindehaver får aktindsigt i patientjournalen. Samme opfattelse er anført af John Vogter i Offentlighedsloven med kommentarer, 3. udgave (1998), s. 317 f.

Helle Bødker Madsen har i Sundhedsret, 4. udgave (2018), s. 267, beskrevet en sag, hvor det daværende Patientklagenævn udtalte, at en ledende overlæge havde været berettiget til efter sundhedslovens § 37, stk. 2, at afslå et forældrepars ønske om aktindsigt i deres søns journal med henvisning til, at sønnen ikke ønskede, at hans forældre fik udleveret journalen. Nævnet fandt efter en konkret vurdering, at hensynet til sønnens ønske vejede tungere end forældremyndighedsindehaverens ret til at se sønnens journal i lyset af deres omsorgspligt. Nævnet lagde herved vægt på, at hensynet til forældrenes varretagelse af deres omsorgspligt var begrænset, da sønnen ikke boede hjemme, da han ikke havde kontakt til sine forældre, og da han på tidspunktet for fremsættelsen af anmodningerne om aktindsigt næsten var fyldt 18 år og dermed næsten var myndig.

2.2. Sundhedslovens regler om aktindsigt suppleres af indsichtsreglerne i offentlighedsloven og databeskyttelsesforordningen. Disse regler får betydning, hvis anmodningen om indsigt i oplysninger ikke er omfattet af særreglerne om aktindsigt i sundhedslovens kapitel 8.

Pligten til at meddele oplysninger efter offentlighedslovens regler er begrænset af særlige bestemmelser om tavshedspligt for personer, der virker i offentlig tjeneste eller hverv, jf. offentlighedslovens § 35. Ifølge betænkning nr. 1510/2009 om offentlighedsloven (bilag 5, s. 1104) er sundhedslovens § 40 (der er omtalt under pkt. 2.3. nedenfor) en sådan særlig bestemmelse om tavshedspligt.

For så vidt angår indsigt efter databeskyttelsesforordningen (forordning nr. 2016/679 af 27. april 2016) fremgår det af dennes præambelbetragtning 27, at forordningen ikke finder anvendelse på personoplysninger om afdøde

personer, men at medlemsstaterne kan fastsætte regler for behandling af personoplysninger om afdøde personer. I forlængelse heraf foreskriver § 2, stk. 5, i databeskyttelsesloven (lov nr. 502 af 23. maj 2018), at databeskyttelsesloven og databeskyttelsesforordningen finder anvendelse på oplysninger om afdøde personer i 10 år efter vedkommendes død. Ifølge forarbejderne til denne bestemmelse er det imidlertid ikke hensigten med bestemmelsen, at den skal berøre eksisterende særregulering af oplysninger om afdøde personer, f.eks. sundhedslovens § 45 og § 45 a (jf. bemærkningerne til § 2, stk. 5, i lovforslag nr. LF 68 af 25. oktober 2017). Særreglerne om videregivelse af helbredsoplysninger mv. efter kapitel 9 i sundhedsloven (jf. nærmere nedenfor) finder således – i det omfang forholdet er reguleret i sundhedsloven – anvendelse i stedet for databeskyttelseslovens og databeskyttelsesforordningens regler om videregivelse, jf. også databeskyttelseslovens § 1, stk. 3.

Se nærmere Kristian Korfits Nielsen og Anders Lotterup, Databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven med kommentarer, 1. udgave (2020), s. 973-975 og s. 1021-1022, og Helle Bødker Madsen, Sundhedsret, 4. udgave (2018), s. 265, s. 277-283 og s. 345-346.

2.3. Sundhedslovens § 40 foreskriver følgende:

”§ 40. En patient har krav på, at sundhedspersoner iagttager tavshed om, hvad de under udøvelsen af deres erhverv erfarer eller får formodning om angående helbredsforhold og andre fortrolige oplysninger, jf. dog reglerne i denne lov.”

Der er endvidere fastsat særskilte regler om sundhedspersoners adgang til at videregive helbredsoplysninger om en afdød patient i § 45 i sundhedsloven. Denne bestemmelse har følgende ordlyd:

”§ 45. En sundhedsperson kan og skal efter anmodning videregive oplysninger om en afdød patients sygdomsforløb, dødsårsag og døds-måde til afdødes nærmeste pårørende, afdødes alment praktiserende læge og den læge, der havde afdøde i behandling, såfremt det ikke må antages at stride mod afdødes ønske og hensynet til afdøde, eller andre private interesser ikke taler afgørende herimod. Der kan endvidere videregives oplysninger til afdødes nærmeste pårørende efter reglen i § 43, stk. 2, nr. 2.”

Sundhedslovens § 45 er placeret i lovens kapitel 9 om tavshedspligt, videregivelse og indhentning af helbredsoplysninger mv. Bestemmelsen er (ligesom bestemmelsen i sundhedslovens § 43, stk. 2, nr. 2, jf. nærmere under pkt. 2.3 nedenfor) en undtagelse til hovedreglen i sundhedslovens § 40, hvorefter en

patient som udgangspunkt har krav på, at sundhedspersoner iagttager tavshed om, hvad de under udøvelsen af deres erhverv erfarer eller får formodning om angående helbredsforhold og andre fortrolige oplysninger.

Ifølge forarbejderne til sundhedslovens § 45 (jf. bemærkningerne til § 46 i lovforslag nr. LF 74 af 24. februar 2005) er bestemmelsen en videreførelse af § 28 i lov nr. 482 af 1. juli 1998 om patienters retsstilling (patientretsstillingsloven). I bemærkningerne til sidstnævnte bestemmelse (jf. lovforslag nr. LF 15 af 26. marts 1998) anføres bl.a. følgende:

”Til § 28

Efter stk. 1 kan der fra en sundhedsperson videregives oplysninger om afdødes sygdomsforløb, dødsårsag og døds måde til afdødes nærmeste pårørende, såfremt det ikke må antages at stride mod en afdød patients ønske og hensynet til afdøde. Bestemmelsen tager sigte på den situation, hvor afdødes nærmeste pårørende ønsker oplysninger om årsagen til dødens indtræden m.v. Dette vil typisk ske ved, at de nærmeste pårørende henvender sig til det sygehus, hvor vedkommende var indlagt og efterfølgende afgik ved døden. Bestemmelsen omfatter også de tilfælde, hvor vedkommende f.eks. afgik ved døden på et plejehjem. Her vil de pårørende efter bestemmelsen på begæring kunne få de nævnte oplysninger af en sundhedsperson.

I Sundhedsministeriets vejledning nr. 193 af 7. december 1993 om aktindsigt i helbredsoplysninger anføres det, at det normalt vil være naturligt at informere de nærmeste efterladte pårørende om en afdød patients sygdomstilfælde og i den forbindelse lade dem se eller få en kopi af afdødes journal, medmindre en konkret interesseafvejning falder således ud, at de pårørendes interesse skønnes at måtte vige. De pårørende har imidlertid ikke efter lov om aktindsigt i helbredsoplysninger en egentlig ret til [at] få oplysninger om afdødes sygdomsforløb m.v., således som det nu foreslås i bestemmelsens stk. 1.

...

Efter stk. 1, 2. pkt., kan der endvidere videregives oplysninger til afdødes nærmeste pårørende efter reglen i § 26, stk. 2, nr. 2. Bestemmelsen tager bl.a. sigte på den situation, hvor afdøde udtrykkeligt har modsat sig, at de pårørende underrettes om sygdomsforløb m.v., men hvor hensynet til andres tarv alligevel berettiger en videregivelse af oplysninger.”

2.4. Som det fremgår af bestemmelsen i sundhedslovens § 45, stk. 1, 2. pkt., kan der også ske videregivelse af helbredsoplysninger mv. til en afdøds nærmeste pårørende efter bestemmelsen i § 43, stk. 2, nr. 2. Denne bestemmelse har følgende ordlyd:

”§ 43. Med patientens samtykke kan sundhedspersoner til andre formål end behandling videregive oplysninger om patientens helbredsforhold og andre fortrolige oplysninger til sundhedspersoner, myndigheder, organisationer, private personer m.fl.

Stk. 2. Videregivelse af de i stk. 1 nævnte oplysninger kan uden patientens samtykke ske, når

...

2) videregivelsen er nødvendig for berettiget varetagelse af en åbenbar almen interesse eller af væsentlige hensyn til patienten, sundhedspersonen eller andre.”

Ifølge forarbejderne til bestemmelsen (jf. bemærkningerne til § 44 i lovforslag nr. LF 74 af 24. februar 2005) er bestemmelsen en videreførelse af § 26 i patientretsstillingsloven. I bemærkningerne til denne bestemmelse er det anført, at der er tale om en værdispringsregel, der som udgangspunkt forudsætter en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde (jf. lovforslag nr. LF 15 af 26. marts 1998 om forslag til lov om patienters retsstilling).

2.5. I Sundhedsministeriets vejledning nr. 155 af 14. september 1998 om aktindsigt mv. i helbredsoplysninger er der bl.a. anført følgende:

”5. Hvem har ret til aktindsigt?

...

Særligt om aktindsigt i en afdød patients journal

Med lov om patienters retsstilling får afdødes nærmeste pårørende nu ret til at få oplysninger om afdødes sygdomsforløb, dødsårsag og døds-måde, såfremt det ikke må antages at stride mod den afdøde patients ønske og hensynet til afdøde, jf. lovens § 28. Bestemmelsen tager sigte på den situation, hvor afdødes nærmeste pårørende ønsker oplysninger om årsagen til dødens indtræden mv. Dette vil typisk ske ved, at de nærmeste pårørende henvender sig til det sygehus, hvor vedkommende var indlagt og efterfølgende afgik ved døden.

...

Oplysningerne må kun videregives, såfremt det ikke må antages at stride mod afdødes ønske, og hensynet til afdøde eller andre private interesser ikke taler afgørende herimod. Det kan f.eks. være tilfældet, hvis journalen indeholder oplysninger om afdøde eller forholdet mellem den afdøde og de pårørende, som det konkret må antages, at den afdøde ikke ville have ønsket, de pårørende blev bekendt med. Såfremt afdøde udtrykkeligt har fremsat ønske om, at den pågældende ikke må få aktindsigt, vil oplysningerne heller ikke kunne videregives, jf. dog nedenfor.

I særlige tilfælde vil det efter lovens § 28, stk. 1, 2. pkt., være muligt at underrette de pårørende om sygdomsforløb mv., selv om afdøde udtrykkeligt har modsat sig dette. Det er en betingelse for videregivelse efter denne regel, at videregivelsen er nødvendig til berettiget varetagelse af en åbenbar almen interesse eller af væsentlige hensyn til patienten, sundhedspersonen eller andre. Hvorvidt betingelserne herfor er opfyldt, vil bero på et konkret skøn, men for så vidt angår videregivelse til varetagelse af en åbenbar almen interesse, forudsættes en sådan videregivelse kun undtagelsesvis at finde sted.”

2.6. Sundhedsministeriet har udarbejdet et udkast til en ny vejledning om aktindsigt i patientjournaler og om videregivelse af helbredsoplysninger til afdødes nærmeste pårørende, som har været sendt i offentlig høring. Styrelsen for Patientklager har i sit brev af 25. februar 2020 oplyst, at udkastet til vejledning – selv om det endnu ikke gælder – er udtryk for styrelsens praksis. Vejledningen foreligger fortsat kun i udkastform.

Af udkastet til ny vejledning fremgår bl.a. følgende:

”3. Nærmeste pårørendes ret til visse helbredsoplysninger om en afdød patient

Retten til aktindsigt i patientjournaler m.v. er en personlig ret for den pågældende patient, som blandt andet de nærmeste pårørende i visse tilfælde indtræder i. Retten til aktindsigt gælder for patienten i levende live, og hvis patienten er afgået ved døden, indtræder de nærmeste pårørende derfor ikke længere i retten til aktindsigt i den pågældendes patientjournal m.v.

En afdød patients nærmeste pårørende har dog ret til at få videregivet oplysninger om afdødes sygdomsforløb, dødsårsag og døds måde, hvis det ikke må antages at stride mod den afdøde patients ønske og hensynet til afdøde, eller andre private interesser ikke taler afgørende herimod, jf. sundhedslovens § 45, stk. 1.

Bestemmelsen tager sigte på den situation, hvor afdødes nærmeste pårørende ønsker oplysninger om årsagen til dødens indtræden m.v., og eksempelvis henvender sig til det sygehus, hvor vedkommende var indlagt og efterfølgende afgik ved døden, eller til afdødes praktiserende læge.

...

Oplysningerne må kun videregives, hvis det ikke må antages at stride mod afdødes ønske, og hensynet til afdøde eller andre private interesser ikke taler afgørende herimod. Sådanne hensyn kan f.eks. være til stede i tilfælde, hvor journalen indeholder oplysninger om afdøde eller forholdet mellem den afdøde og de pårørende, som det konkret må antages, at den afdøde ikke ville have ønsket, at de pårørende blev bekendt med. Hvis afdøde udtrykkeligt har fremsat ønske om, at den pårørende ikke må få videregivet oplysningerne, vil oplysningerne heller ikke kunne videregives, jf. dog nedenfor.

I særlige tilfælde vil det efter lovens § 45, 2. pkt., og i medfør af sundhedslovens såkaldte værdispringsregel i § 43, stk. 2, nr. 2, være muligt at videregive oplysninger til afdødes nærmeste pårørende, selv om afdøde udtrykkeligt har modsat sig dette, ligesom der efter denne bestemmelse efter omstændighederne kan gives andre oplysninger end oplysninger om sygdomsforløb, dødsårsag og døds måde. Det er en betingelse for videregivelse efter denne regel, at videregivelsen er nødvendig til berettiget varetagelse af en åbenbar almen interesse eller af væsentlige hensyn til patienten, sundhedspersonen eller andre, jf. lovens § 43, stk. 2, nr. 2.

Hvorvidt betingelserne i § 43, stk. 2, nr. 2, er opfyldt, vil bero på et konkret skøn, hvor der skal tages stilling til, om den pårørendes interesse i at få oplysningerne klart overstiger den afdødes krav på fortrolighed. Lovens § 45, 2. pkt., indebærer ikke en ret for den pårørende til at få de ønskede oplysninger, men en mulighed for at oplysningerne kan udleveres, uden at der herved sker en tilsidesættelse af sundhedspersonens tavshedspligt.

Den pårørendes interesse i at få helbredsoplysninger om den afdøde vil efter omstændighederne kunne overstige den afdødes krav på fortrolighed, hvis den pårørende har mistanke om, at den afdøde blev udsat for fejlbehandling, og den pårørende i øvrigt er klageberettiget i forhold til Styrelsen for Patientklager, for så vidt angår behandlingen. Tilsvarende vil gælde, hvis den pårørende har mistanke om, at den afdøde er blevet påført en erstatningsberettigende behandlings- eller lægemiddelskade,

og den pårørende er berettiget til at anmelde erstatningskrav til Patienterstatningen. En pårørendes ønske om at få helbredsoplysninger om den afdøde til brug for en arvesag vil derimod sædvanligvis ikke overstige den afdødes krav på fortrolighed.

...

Hvis den, der har fremsat anmodningen, har bedt om, at oplysningerne meddeles i en bestemt form, f.eks. i form af udskrift fra journalen, skal sundhedspersonen konkret tage stilling til, om der er grundlag for at give dette helt eller delvist. Er et mindreårigt barn afdødt ved døden, kan forældremyndighedsindehaverne efter omstændighederne få udleveret en kopi af hele eller dele af det afdøde barns journal i medfør af § 43, stk. 2, nr. 2. Det er dog en betingelse herfor, at forældremyndighedsindehaverens interesse heri klart overstiger den afdødes krav på fortrolighed, hvilket har formodningen for sig, når en forældremyndighedsindehaver anmoder om kopi af sit afdøde barns journal. Der skal dog – som i andre tilfælde – altid foretages en konkret afvejning.”

3. Mine bemærkninger

3.1. Som det fremgår af pkt. 2 ovenfor om retsgrundlaget, har sundhedspersoner efter sundhedslovens § 40 tavshedspligt om, hvad de under udøvelsen af deres erhverv erfarer eller får formodning om angående helbredsforhold og andre fortrolige oplysninger. Bestemmelserne i sundhedslovens § 45 om sundhedspersoners videregivelse af helbredsoplysninger mv. om afdøde patienter og § 43, stk. 2, nr. 2, om videregivelse af oplysninger uden patientens samtykke er undtagelser til tavshedspligtsbestemmelsen i sundhedslovens § 40.

Særreguleringen af spørgsmålet om tavshedspligt og videregivelse af helbredsoplysninger mv. om afdøde patienter i sundhedsloven finder efter almindelige lovfortolkningsprincipper som udgangspunkt anvendelse forud for anden og mere generel regulering. Det følger desuden udtrykkeligt af forarbejderne til databeskyttelsesloven, at denne lov ikke har til hensigt at berøre eksisterende særregulering af oplysninger om afdøde personer i bl.a. sundhedslovens § 45. Det fremgår endvidere af offentlighedslovens § 35, at retten til indsigt i oplysninger begrænses af særlige tavshedspligtsbestemmelser. Sundhedslovens § 40 er ifølge betænkning nr. 1510/2009 om offentlighedsloven (bilag 5, s. 1104) en sådan særlig bestemmelse om tavshedspligt. Se nærmere under pkt. 2.2 ovenfor.

Bestemmelsen i sundhedslovens § 45 om sundhedspersoners videregivelse af helbredsoplysninger mv. om afdøde er placeret i lovens kapitel 9 om tavshedspligt, videregivelse og indhentning af helbredsoplysninger mv. og ikke i lovens kapitel 8 om aktindsigt. Sundhedslovens kapitel 8 om aktindsigt indeholder ikke bestemmelser om pårørendes ret til aktindsigt i afdøde patienters helbredsoplysninger.

Jeg er på den baggrund enig med Styrelsen for Patientklager i, at en videregivelse af helbredsoplysninger fra en sundhedsperson om en nu afdød patient skal behandles efter reglerne i kapitel 9 i sundhedsloven, uanset om den afdøde patient er et barn eller en voksen.

3.2. Bestemmelsen i sundhedslovens § 45 indebærer, at afdødes nærmeste pårørende som udgangspunkt har ret til indsigt i oplysninger om afdødes sygdomsforløb, dødsårsag og døds måde. Det er imidlertid en forudsætning, at videregivelse ikke må antages at stride mod afdødes ønske og hensynet til afdøde, og at andre private interesser ikke taler afgørende imod videregivelse.

Myndighedernes afgørelser i sagen beror på en konkret vurdering af skøns- og bevismæssig karakter, herunder en vurdering af de oplysninger fra A's journal, der taler henholdsvis for og imod, at det ville stride mod A's ønske, at helbredsoplysninger om hende videregives til hendes forældre.

Myndighederne har i denne vurdering inddraget de oplysninger, der fremgår af journalnotaterne fra A's indlæggelser i perioden fra den 25. september til 8. november 2017. I et journalnotat af 7. november 2017 er det beskrevet, at A i et tilfælde ombestemte sig og samtykkede i, at sundhedspersonalet videregavte oplysninger om hende til hendes mor. I andre journalnotater er det imidlertid anført bl.a., at A havde et meget anspændt og konfliktfyldt forhold til sine forældre, at hun var anbragt uden for hjemmet, (...) og at hun mange gange havde givet udtryk for, at hendes forældre ikke skulle informeres.

Jeg kan ikke foretage en vurdering som den, der er tale om i den foreliggende situation, på en anden og bedre måde end myndighederne, som har særlige forudsætninger for at træffe afgørelser på området – bl.a. i kraft af deres erfaring – medmindre der foreligger særlige omstændigheder i sagen. Det kan f.eks. være, hvis der er forhold, som myndighederne ikke har inddraget eller fået belyst, eller hvis en afgørelse er udtryk for usaglig forskelsbehandling.

Efter min gennemgang af sagen mener jeg ikke, at det er tilfældet i denne sag. Jeg mener derfor ikke, at der er udsigt til, at jeg vil kunne kritisere resultatet af styrelsens afgørelse på dette punkt.

3.3. Som det er beskrevet under pkt. 2 ovenfor, kan pårørende få oplysninger om en afdød patient – ud over hvad der fremgår af sundhedslovens § 45 – hvis en videregivelse af oplysningerne er nødvendig for berettiget varetagelse af en åbenbar almen interesse eller af væsentlige hensyn til patienten, sundhedspersonen eller andre. Der er som nævnt tale om en værdispringsregel, der forudsætter, at myndighederne foretager en konkret interesseafvejning i hvert enkelt tilfælde.

Det fremgår af pkt. 3.3.2 i Sundhedsministeriets udkast til vejledning af 9. juli 2019 om aktindsigt i patientjournaler og om videregivelse af helbredsoplysninger til afdødes nærmeste pårørende, at det har formodningen for sig, at en forældremyndighedsindehavers interesse i at få udleveret en kopi af hele eller dele af et afdødt mindreårigt barns journal i medfør af § 43, stk. 2, nr. 2, klart overstiger den afdødes krav på fortrolighed. Der skal dog også i disse tilfælde foretages en konkret vurdering. Styrelsen for Patientklager har i sit brev af 25. februar 2020 oplyst, at vejledningen er udtryk for styrelsens praksis, selv om den endnu ikke er gældende.

Bestemmelsen i sundhedslovens § 43, stk. 2, nr. 2, vedrører både den situation, hvor der ikke foreligger oplysninger eller tilkendegivelser fra den afdøde, der berører spørgsmålet om videregivelse af helbredsoplysninger mv. til f.eks. pårørende, og situationer, hvor den afdøde – mere eller mindre udtrykkeligt – har tilkendegivet, at den afdøde ikke ønsker, at pårørende kan få oplysninger om patienten.

Styrelsen for Patientklager har herved anført, at vurderingen af, om der er mulighed for at få indsigt i afdødes helbredsoplysninger mv. efter bestemmelsen i § 43, stk. 2, nr. 2, skærpes betydeligt, når der er holdepunkter for at antage, at det ville stride mod afdødes ønske, at nærmeste pårørende fik indsigt i patientens helbredsoplysninger.

Afgørelsen af, om der bør ske udlevering af oplysninger fra en afdød patients journal efter sundhedslovens § 43, stk. 2, nr. 2, bygger på en konkret vurdering af skøns- og bevismæssig karakter, herunder en afvejning af modstående interesser over for hinanden. I vurderingen indgår bl.a. de pårørendes interesse i at få indsigt i oplysningerne, karakteren af de foreliggende oplysninger om patientens helbredsforhold samt oplysninger om afdødes relation til de pårørende, herunder afdødes eventuelle tilkendegivelser over for sundhedspersonalet om videregivelse af oplysninger til de pårørende.

Jeg kan af de samme årsager som nævnt under pkt. 3.2 ovenfor ikke foretage en sådan vurdering på en anden og bedre måde end myndighederne, medmindre der foreligger særlige omstændigheder i sagen.

Efter at jeg har gennemgået oplysningerne i sagen, herunder Styrelsen for Patientklagers afgørelser og uddybende svar, mener jeg ikke, at det er tilfældet i denne sag. På den baggrund mener jeg ikke, at der er udsigt til, at jeg ved en egentlig ombudsmandsundersøgelse vil kunne hjælpe dig til et andet og bedre resultat, og jeg har derfor besluttet ikke at foretage mig mere i sagen.

Jeg mener heller ikke, at der er udsigt til, at jeg kan kritisere, at Styrelsen for Patientklager ved sin afgørelse af 24. april 2021 efter en konkret vurdering er nået frem til, at din interesse som journalist i at belyse et samfundsmæssigt problem heller ikke kan begrunde en udlevering af oplysningerne mod afdødes ønske efter sundhedslovens § 43, stk. 2, nr. 2.

Jeg foretager mig herefter ikke mere i sagen.